

โรงเรียนปัญญาเด่น

สถาปัตยกรรมจาก ดิน ไม้ไผ่ และหัวใจของผู้สร้าง

รูปทรงหลังคาสร้างสรรค์จากแรงบันดาลใจจากรอบตัว

ปัญญาเด่น เล่าให้ฟังถึงจุดเริ่มต้นของการสร้างโรงเรียน "ผมไม่เคยทำมาก่อน แต่เห็นมาจากหลายๆ ที่ เห็นแล้วชอบคิดว่าตัวเองอยากจะได้บ้านแบบนี้ และถ้าเป็นโรงเรียนสำหรับเด็กๆ ของเราเอง เราคิดว่าอะไรต่างๆ จะเกิดขึ้นได้ บ้านดินอยู่ได้สบายๆ ถ้าเด็กอยู่ในบ้านดินได้ตั้งแต่เด็กๆ ความรู้สึกอาจจะเกิดขึ้นมากกว่า ต่อไปจะช่วยให้เปลี่ยนความคิดของเด็กได้"

รูปแบบทางสถาปัตยกรรมของโรงเรียนปัญญาเด่นเป็นการผสมผสานระหว่างการออกแบบจาก 24H Architecture และทีมงานของเชียงใหม่ โลฟ คอนสตรัคชั่น ซึ่งมีอาจารย์ เดชา เตียงเกตุ เป็นผู้ดูแลในการปรับเปลี่ยนแบบให้ใช้ได้จริง

"เราอยากจะทำวัสดุธรรมชาติ แต่ชอบสถาปัตยกรรมแบบสมัยใหม่ เรามีสถาปนิกทำดีไซน์ ออกมาก็สวยดี แต่การจะเปลี่ยนดีไซน์เป็นงานจริงต้องปรับเยอะ อาจารย์เดชาเป็นผู้ปรับดีไซน์ให้เป็นไม้ไผ่ทั้งหมดให้ได้จริงๆ และดูแลใช้ไม้ไผ่ให้พอดีไม่มากเกินไปไม่น้อยเกินไป ทำให้แข็งแรงขึ้น ให้น้ำไม่เข้า เพราะว่าบางที่เราทำดีไซน์ แต่สถานที่จริงอยู่ที่นี้ เราไม่เห็นว่ามีสิ่งแวดล้อมรอบๆ เป็นอย่างไร สมมาจากไหน ฝุ่นมาจากไหน พระอาทิตย์อยู่ตรงไหน เราไม่รู้คร่าวๆ อยู่แล้วที่ทิศเหนืออยู่ตรงไหนทิศใต้อยู่ตรงไหน เราก็บอกว่าทิศใต้ไม่ยากได้หน้าต่างใหญ่ๆ เพราะว่าโดนแดด ช่างในก็ร้อน หน้าต่างต้องอยู่ทิศเหนือหรือทิศตะวันออก มั่นละเอียด ทำจากข้างนอกไม่ได้ บางที่เราต้องการอาคารที่ยังไม่มีในแบบ อาจารย์เดชาก็เปลี่ยน และดีไซน์ว่าเปลี่ยนอย่างไร เราหาคนมาจากเมืองนอกและเมืองไทยด้วย เขาจะสอนเราว่าทำอันนี้ทำอย่างไร ทำอันนั้นทำอย่างไร และเราเองมีความรู้ เราเอาความรู้มาเยอะๆ แล้วเอามาผสมผสาน"

โครงสร้างหลังคาของอาคารทุกหลังใช้ ไม้ไผ่ เป็นวัสดุหลัก โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการยึดไม้ไผ่เข้ากับหินซึ่งเป็นฐาน และเสริมความแข็งแรงให้ไม้ไผ่ด้วย 'ความรู้'

"เราใช้วิธีเจาะแกนเหล็กลงไปในหินก่อน เจาะเป็นรูแล้วเราก็ใส่กาว แล้วมาใส่กลึงลงไป หยอดปูนลงไปสูงสัก 70 เซนติเมตรเพื่อล็อกไม้ให้ไม้ไผ่ขยับ แต่การรับน้ำหนักจริงๆ คือไม้ไผ่ทั้งลำไม่ได้มีซีเมนต์" อาจารย์เดชา บอก

"ตัวไม้ไผ่ที่เป็นโครงสร้างเป็นเสาทั้งหมด เราใช้ ไม้ตง ที่มีอายุประมาณ 5-7 ปี ถ้าอายุน้อยกว่านั้นก็จะมีปัญหาเรื่องการหดตัว การแตก ความแข็งแรงไม่พอ ปัญหาของประเทศไทยหรือคนไทยที่เราไม่ค่อยเชื่อมั่นไม้ไผ่เพราะเรื่องมอด เรื่องแมลง เรื่องปลวกกิน เราสามารถป้องกันด้วยการแช่น้ำยา เราใช้บอแรกซ์ที่ใช้ผสมลูกชิ้นแช่ไว้ประมาณหนึ่งอาทิตย์ ก่อนแช่เราจะหูลูซ้อทั้งหมดเพราะถ้าเราไม่หูลูซ้อจะมีปัญหาคือน้ำเข้าไปไม่ได้ อากาศยังอยู่ข้างในเพราะฉะนั้นแมลงยังสามารถเจาะเข้าไปได้หรือบางอันมีไข่ของแมลงอยู่ภายในอยู่แล้วเมื่อถึงอายุแมลงจะ

เรื่องจากปก

เรื่อง/ภาพ : ปวิตร สุวรรณเกต

สถาปัตยกรรมสมัยใหม่สร้างความตื่นตาตื่นใจให้ผู้พบเห็นอยู่เสมอ วัสดุใหม่ๆ ได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อตอบสนองการสร้างสรรครูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่ไม่มีขีดจำกัด ขณะที่วัสดุดั้งเดิมที่ใช้สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคนถูกมองข้ามไปตามกาลเวลา แต่เมื่อสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ผสมผสานเข้ากับวัสดุดั้งเดิมจากธรรมชาติอย่าง 'ไม้ไผ่' และ 'ดิน' ผลลัพธ์ที่ได้คือสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นและมากด้วยคุณค่า จากภูมิปัญญาดั้งเดิมตั้งเช่นสถาปัตยกรรมของ โรงเรียนปัญญาเด่น "ผมอยากจะทำจากดินและไม้ไผ่ ถ้าสร้างแบบธรรมดา ก็ไม่อยากทำ ทุกคนก็เห็นด้วยทุกคนก็ชอบ" คุณ มาร์คัส โรเซลิบ (Markus Roselieb) จาก เชียงใหม่ โลฟ คอนสตรัคชั่น (Chiangmai Life Construction) ผู้ร่วมก่อตั้งโรงเรียน

กรุงเทพธุรกิจ

Krungthep Turakij
Circulation: 145,530

Section: วันอาทิตย์/หน้าแรก

วันที่: อาทิตย์ 12 มิถุนายน 2554

ปีที่: 24

ฉบับที่: 8297

Col.Inch: 234

Ad Value: 351,000

หน้า: 1 (เต็มหน้า)

PRValue (x3): 1,053,000

ศิลปิน: สีสี่

คอลัมน์: เรื่องจากปก: โรงเรียนปัญญาเด่น สถาปัตยกรรมจาก ดิน ไม้ไผ่ และ...

ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการเสียบไม้ไผ่เข้ากับหิน

ผนังห้องเรียนใช้ดินอัดซึ่งมีความแข็งแรงและรองรับน้ำหนักได้ดี

เจาะออกมามันก็ไม่ค่อยโยกโยนเราทำได้สักปีสองปีก็พัง"

ความรู้ในการเสริมความแข็งแรงให้ไม้ไผ่ ยังรวมถึงการนำภูมิปัญญาโบราณ มาใช้อย่างเข้าใจ อาจารย์เดชา บอกว่า

"ไม้ไผ่แต่ละลำเขาบอกเราอยู่ เช่นเราจะดูความแข็งแรง ใช้มีดสักเล่มฟันดูความแข็งแรงและดูลักษณะของเนื้อภายใน เนื้อไม้ไผ่จะต่างจากไม้ชนิดอื่น คือไม้ชนิดอื่นเวลามันเติบโตมันขยายตัวออกแต่ไม้ไผ่เวลาอายุถึงประมาณสามปีจะเริ่มหยุดการเจริญเติบโตคือไม่ขยายตัวออกแต่มันจะเติบโตภายใน ช่องว่างภายในจะเริ่มลดลงๆ จนกลายเป็นไม้ตันคือไม่มีรู ในสมัยโบราณเขาถึงชอบเอาไม้ไผ่มาเปรียบเทียบกับเรื่องความเชื่อทางศาสนาคือแนวปรัชญาว่าจริงๆ แล้วมันสามารถเจริญเติบโตภายใน..."

ไม้ไผ่เวลาตัด โบราณเขาจะสอนเรา มีตำราว่าตัดวันไหนดี ไม้ดี ตัดขึ้นก็ค่าแรงก็ค่า ตัดวันไหนมอดไม่กิน ทุกอย่างมีความหมายหมด เพียงแต่เราไม่เข้าใจ เพราะว่าบางช่วงที่เขาตัดมันเกี่ยวกับข้างขึ้นข้างแรม น้ำขึ้นน้ำลง ช่วงที่น้ำลงคือช่วงที่พวกเขาไปตัดพวกน้ำตาลโดนดูตกลงมาอยู่ที่รากที่หน่อ เพราะฉะนั้นช่วงนั้นพอตัดไปน้ำตาลมันน้อย แผลงก็ไม่ค่อยเจาะไม่ค่อยกิน มันมีเหตุผลเพียงแต่เราไม่ค่อยเข้าใจซึ่งคนโบราณเขาอธิบายไม่ได้ว่าทำไมแต่เขาบอกได้ว่าตัดช่วงนี้ดี"

"ไม้ไผ่พออยู่ไปนานๆ มีรูน้อยลงและเนื้อไม้เองจะแน่นกว่าด้วย เพราะน้ำตาลกับโปรตีนจะออกมา ในไม้ไผ่ก็มีแต่ไฟเบอร์" คุณแมร์คูส กล่าวเสริม

อายุการใช้งานของไม้ไผ่ที่มีการเตรียมด้วยวิธีการที่เหมาะสม อาจารย์เดชา บอกว่า

"ถ้าเป็นโครงสร้างภายในก็อายุสามสิบปีขึ้น อาจจะใช้ได้ถึงร้อยปีถ้าเราดูแลดีๆ เพราะไม้ไผ่หลักจริงๆ คือเราต้องดูแลไม่ให้โดนน้ำโดนแดด เพราะถ้าโดนสองอย่างนี้เขาจะผุได้เร็ว แต่ถ้า

เป็นหลังคาที่เราทาสีเป็นฝ้า อันนั้นเป็น ไม้สี่ลูก คุณสมบัติของเขาคือผิวคอนกรีตแข็งแรงและทน พวกแดดพวกฝนได้ดี ประมาณสิบปีอาจเปลี่ยนหนึ่งครั้ง ..เสาะไม้ไผ่อาจจะสองปีครั้งมาทำความสะอาดบ้าง ลูบน้ำมันให้บ้าง เพราะถ้ามันโดนฝุ่นเกาะเยอะๆ ก็มีโอกาสมันจะเป็น

หลังคาใช้ไม้สี่ลูกด้วยคุณสมบัติผิวคอนกรีตแข็งแรงทนแดดและฝน

หน้าต่างรูปทรงแปลกตาใช้ด้วยลิ้มไม้ตรงกลางให้พลิกเปิดได้ทั้งสองด้านตามทิศทางลม

กรุงเทพธุรกิจ

Krungthep Turakij
Circulation: 145,530

Section: วันอาทิตย์/หน้าแรก

วันที่: อาทิตย์ 12 มิถุนายน 2554

ปีที่: 24

ฉบับที่: 8297

หน้า: 1 (เต็มหน้า)

Col.Inch: 234

Ad Value: 351,000

PRValue (x3): 1,053,000

ศิลปิน: สีสี่

คอลัมน์: เรื่องจากปก: โรงเรียนปัญญาเด่น สถาปัตยกรรมจาก ดิน ไม้ไผ่ และ...

เชื่อว่าหรือว่าพวกเราทำความเข้าใจเขาบ้าง
หลังคาอาจจะมึปัญหาเยอะหน่อย แต่เราคิด
เอาไว้แล้ว คือใช้วิธีแบบโบราณ เวลาเขาสูง
หลังคาเวลามันฝนเขาไม่ได้ออก จะใช้วิธีมุง
ทับลงไป พอผุอีก ก็มุงทับมันจะกลายเป็น
หลังคาที่หนามาก มีชั้นหลังคาที่หนาอยู่ได้เป็น
20-30 ปี เป็นภูมิปัญญาของเขาก็คืออย่างหนึ่ง”

รูปทรงหลังคาของอาคารแต่ละหลัง
ได้รับแรงบันดาลใจจากสิ่งรอบตัว

“มาจากหลายส่วน ภูเขาบ้าง ไบไม้บ้าง
หรือมืออยู่วันหนึ่งเราเห็นคนถือร่มเดินมา อ๊ะ..
อย่างนี้ได้ดีไหมมาดูกัน ส่วนมากดีที่ออกมา
ไม่ใช่แค่ออกมาจากเราค้นเดียว คุณมาร์คูล
ดูบ้าง แต่ที่สำคัญที่สุดคือทุกคนที่ทำงานร่วม
กับเรา ไม่ได้มองเขาว่าแค่เป็นคนงาน แต่
ทุกคนสามารถที่จะสร้างสรรค์ได้ ใครมีความ
คิดเห็นอะไรก็สามารถแสดงความคิดเห็นได้”

การก่อสร้าง **ผนังอาคารในรูปแบบของ
บ้านดิน**มีการนำภูมิปัญญาโบราณมาใช้
อย่างเข้าใจ อาจารย์เตชา บอกว่า

“ผนังดินเรายังใช้แบบโบราณอยู่คือการ
ปั้นอิฐเป็นก้อนแล้วใช้แกลบ เราใช้วิธีเดียวกัน
เพียงแต่เราไม่ได้เอาไปเผาเราใช้อิฐดิบมาก่อ
เรียงกัน อีกเทคนิคหนึ่งที่เราใช้ของโบราณ
อยู่คือเวลาก่ออิฐผนังจะใช้โคลนที่มาเชื่อมต่อ
บางมาก ถ้าเราใช้หนาเมื่อไรความแข็งแรง
จะเปลี่ยนไป เราใช้เทคนิควิธีการแบบโบราณ
เพียงแต่เราต้องเข้าใจว่าโบราณเขาทำเพื่ออะไร

ถ้าเราไม่เข้าใจมันจะไม่มีความหมาย”

การเลือกใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่และภูมิปัญญา
โบราณ คุณมาร์คูล ยกตัวอย่างให้ฟังว่า

“ไม่ใช่เราต้องใช้วิธีโบราณตลอดเวลา ถ้าวิธี
โบราณมีประโยชน์ก็ใช้ แต่ถ้าเราเห็นว่าเทคโนโลยีใหม่
ที่จะใช้ได้ดีก็เอามาเลย เช่นเราใช้แต่ลมไม้ไฟเพราะว่า
ถ้าใช้ตะปูหนึ่งจะทำให้ตัวไม้ไฟแตกง่าย สองแค่สัก
สองเดือนมันสนิมก็ขึ้นนี่คิดๆ ข้างนอกตะปูนั้นก็ดึงออก
ได้ แต่ถ้าเป็นลมไม้ไฟผ่านไป 2-3 เดือนจะแข็งแรงขึ้น
เพราะว่าดูดน้ำแล้วจะขยาย เราทำลมเป็นแบบโบราณๆ
เพราะว่ามีประโยชน์เพราะว่าดีกว่า แต่ที่เราเสียไม้ไฟ
กับหิน เราจะรู้สึกลึก เอากาวเอาปูนมาใส่ เพราะว่า
มันเหมาะสม”

ในส่วนของวัสดุทำผนังเหตุผลที่เลือกใช้ดิน
คุณมาร์คูล บอกว่า

“ดินช่วยเรามากกว่าผนังปูนเพราะดูดความชื้น
ออกได้และปล่อยออกได้ ถ้าอากาศแล้งมากตอนเช้า
เราไปฉีดน้ำใส่ผนังเขาจะดูดความชื้นเข้าไปและอยู่ได้
ทั้งวัน ถ้าอากาศชื้นมากเขาจะดูดความชื้นไว้เวลาแห้ง
ก็ปล่อยออกมา.. ถ้าเราใช้ดินกันร้อนได้ไหม ได้เพราะ
ว่าเราใช้แกลบด้วย กันเย็นได้ไหมตอนกลางคืนถ้า
ข้างนอกเย็นข้างในยังอุ่นอยู่ กันเสียงได้ไหมได้เพราะ
มีแกลบ ความแข็งแรงก็เหมือนกันไม่ต้องใช้ปูนถ้าเรา
มีอะไรที่ดีกว่าสำหรับผนังอย่างนี้ ดินมีสองอย่างที่เรา
ใช้เป็นก้อนดินและใช้เป็นดินอัด ดินอัดความแข็งแรง

▼ อาจารย์เตชา เตียงเกตุ

▼ มร.มาร์คูล โรเชลลิบ

▲ **สร้างรูปทรงโค้งมนด้วยการก่ออิฐดิบ**
ซึ่งทำจากดินและแกลบ

▲ **โครงสร้างใช้ไม้ตง**
อายุ 5-7 ปี ป้องกัน
แมลงด้วยการ
แช่น้ำยา

ที่จะรับน้ำหนักสูงมากเกือบเท่ากับปูน เพราะฉะนั้น
เราไม่ต้องทำเป็นเสาปูนข้างในก็รับน้ำหนักของหลังคา
ได้เลย ถ้าเรามีความมั่นใจว่าไม้ไฟจะเป็นที่ที่ต้องใช้ปูน เพราะ
ไม่ได้มีประโยชน์มากกว่า..

แม้แต่ไม้ไฟจริงๆ ความแข็งแรงในการรับน้ำหนัก
มันเท่ากับเหล็ก หรือมากกว่าเหล็กด้วย ก็ไม่จำเป็นที่
จะต้องใช้เหล็กถ้าเราจะไม่ไม้ไฟใช้อย่างไร เรารู้สึก
ว่าทำไมทุกคนใช้ปูนกับเหล็กถึงอยู่จริงๆ เขาใช้
เพราะว่าคนอื่นใช้แค่นี้ คำตอบง่ายๆ (หัวเราะ) ไม่ใช่
เพราะดีกว่าหรือถูกกว่า เราคิดว่าไม่จำเป็นที่จะต้อง
ทำตาม ..ความคิดของเราที่ใช้ดินกับไม้ไฟไม่ใช่แค่
เพราะเราชอบธรรมชาติแต่เป็นสิ่งที่น่าจะทำจริงๆ
ช่วยให้ข้างขึ้นด้วย ปัญหาสำหรับเราคือฤดูฝน ถ้าฝน
ตกตลอดสร้างบ้านดินบ้านไม้ไฟยากมาก นี่หมายถึง
ตอนก่อสร้าง”

อาจารย์เตชา กล่าวเสริมว่า

“ส่วนใหญ่ปัญหาบ้านดินที่เราเห็นหัวไปเช่นจะ
เป็นเชื้อราเยอะ มีปัญหาเรื่องความชื้นมาก หนึ่งอาจ
จะเป็นที่ชื้นหรือการทำหลังคาซึ่งการระบายอากาศ
ค่อนข้างที่จะทับเลยทำให้ดูว่าบ้านดินอยู่แล้วอึดอัด
จริงๆ อยู่บ้านปูนก็อึดอัดถ้าเราทำแบบนี้ นั่นก็คือ

▼ **ผนังห้องเรียนความหนา 1 เมตร**
จะเป็นช่องให้เด็กสามารถ
เข้าไปนั่งเล่นได้

กรุงเทพธุรกิจ

Krungthep Turakij
Circulation: 145,530

Section: วันอาทิตย์/หน้าแรก

วันที่: อาทิตย์ 12 มิถุนายน 2554

ปีที่: 24

ฉบับที่: 8297

หน้า: 1 (เต็มหน้า)

Col.Inch: 234

Ad Value: 351,000

PRValue (x3): 1,053,000

ศิลปิน: สีสี่

คอลัมน์: เรื่องจากปก: โรงเรียนปัญญาเด่น สถาปัตยกรรมจาก ดิน ไม้ไฟ และ...

พออีต้อตเราก็จะคิดถึงการใช้แอร์ ติดแอร์ ติดพัดลม และบ้านดินที่เรารู้สึกกันส่วนใหญ่คือไม่ถาวร ดินเคียว โคนน้ำโดนฝนก็พัง เดียวก็ผิวเสีย จริงๆ แล้วเราเคยชินกับปูน แต่ถ้าเป็นสมัยโบราณแต่ละปีเขาก็ต้องมีการดูแลรักษา ไม่ใช่สร้างไว้สิบปีค่อยมาดู บ้านมันก็มีชีวิตสมัยโบราณอย่างบ้านของทางภาคเหนือ นอกชาน ตากฝนด้วยซ้ำ มันก็ผุ ไม่ใช่ไม่ผุ พอออกหน้าแล้ง ที่หนึ่งเขาก็มาดูซ่อมแซมตรงไหนที่ผุพังไป ที่จะต้องบำรุงรักษา คือส่วนที่โดนฝน ส่วนมากจะเป็นแค่นั้น ส่วนอื่นก็อยู่เหมือนบ้านธรรมดา"

อาจารย์เดชา บอกว่า การสร้างสถาปัตยกรรมด้วยดินและไม้ไฟเป็นสิ่งที่เหมาะสมกับประเทศไทย เพียงแต่การนำมาใช้ต้องใช้ด้วย 'ใจ'

"เราทำบ้านดินให้ทันสมัยได้และใช้ได้ทั่วประเทศ ส่วนหนึ่งที่เราพยายามทำงานนี้คือเราอยากให้ชาวบ้านหรือคนไทยเริ่มเห็นว่าจริงๆ สิ่งที่อยู่รอบตัวเขาใช้ได้หมด ชาวต่างชาติหลายคนพูดว่าเขาเสียดายที่คนไทยไม่ค่อยเห็นคุณค่าของดินและไม้ไฟที่จะเอามาทำที่อยู่อาศัย ในขณะที่ประเทศเขาในยุโรปในอเมริกาเขาหายาก เป็นสิ่งที่มีค่า แต่คนไทยเราถ้าใครปลูกบ้านไม้ไฟคือไม่มีปัญญาสร้างบ้านปูน คือจน (หัวเราะ) ส่วนหนึ่งคือเวลาที่เรารู้สึกว่ามันไม่ใช่ทางเลือกหรือมันเป็นสิ่งที่ไม่มีความสำคัญก็ไม่ได้คิดว่าทำไมมอดถึงกิน ทำไมเอาไม้ไฟแช่น้ำแล้วไม่ได้ผล แค่มันไม่ได้ก็ไม่ได้ ไม่ได้คิดพัฒนาต่อ เวลาเรามาทำจริงเวลาเราเริ่มให้ชาวบ้านหรือคนงานเขาเริ่มคิด เขาก็เริ่มคิดออก ภาคเหนือโดยเฉพาะคนงานเรา บางส่วนเป็นชาวเขา เกิดมาก็อยู่กับไม้ไฟ ไม้ไฟอยู่ในวิถีชีวิตเขามาตั้งแต่เกิด เพราะฉะนั้นเขาปรับนิดเดียวเขาเข้าใจแล้ว เพียงแต่เราให้โอกาสเขาแค่นั้น..."

สิ่งหนึ่งที่เราสอนคนงานคือ การทำงานด้วยใจ คุณทำงานดิน ถ้าใจคุณไม่นิ่ง หรือว่าใจคุณไม่อยู่กับดิน งานออกมาเราดูเลยว่ายังไม่ได้ สิ่งที่เราทำประสบความสำเร็จค่อนข้างเยอะ คือสร้างคนที่ทำงานด้วยใจ อย่างคนที่ทำเรื่องไม้ไฟ การตัดไม้แต่ละอัน ถ้าคนไม่ได้ทำด้วยใจ ตัดไปเถอะ ...หัก แต่คนที่ใจได้ตัดได้ หรือหินการเจาะหินแต่ละก้อนมันไม่ใช่ง่าย ถ้าใจคุณอยากให้เร็ว คุณใช้แรงเยอะๆ อัดไปเถอะ บางทีวันหนึ่งยังไม่ได้ แต่เมื่อไรใจคุณได้ ใจเย็นๆ ค่อยๆ เจาะสิบนานก็ได้แล้ว"

ความโดดเด่นทางสถาปัตยกรรมของโรงเรียนปัญญาเด่น เป็นสิ่งยืนยันถึงผลสำเร็จของการสร้างสรรค์ด้วย 'ใจ' ได้เป็นอย่างดี ♀